

SOCIAL-, BØRNE- OG INTEGRATIONS-
MINISTERIET

SPROG ER EN GAVE

SPROGSTIMULERING I HJEMMET

Inspirationskatalog med idéer og værktøjer
til forældre til tosprogede børn i dagtilbud

SPROGSTIMULERING I HJEMMET

**INSPIRATIONS
KATALOG MED IDÉER
OG VÆRKTØJER TIL FORÆLDRE TIL
TOSPROGEDE BØRN I DAGTILBUD**

Sprog er en gave – samarbejde med tosprogede forældre til børn i dagtilbud

Forfattere:

Mette Wybrandt (Amondo) og
tosprogskonsulent Beata Engels Andersson (Lyngby-Taarbæk Kommune)

Udgivet af:

Social-, Børne- og Integrationsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
T: 33 92 93 00
M: sm@sm.dk
www.sm.dk

1. oplag, 1. udgave, november 2013

ISBN: 87-7546-352-0

Online ISBN: 87-7546-353-9

Publikationen i elektronisk form er tilgængelig via: www.sm.dk

Grafisk design: Schwander Kommunikation

Foto og tegninger: Ole Schwander

Produceret af Schwander Kommunikation

Printed in Denmark 2013

*Tak til personale, tosprogede forældre og børn i Børnehuset Carlshøj,
Børnehuset Kastaniehuset, Børnehuset Stoppestedet og
Børnehuset Vandpytten i Lyngby-Taarbæk Kommune.*

VELKOMMEN – TIL PERSONALET

Denne mappe indeholder et **inspirationskatalog** med idéer og værktøjer til sprogstimulerende aktiviteter, som forældre til tosprogede kan lave sammen med deres børn. Mappen kan bruges af dagtilbud, dagpleje mv.

I kan som personale i dagtilbuddet for eksempel præsentere aktiviteterne i inspirationskataloget på forældremøder og til samtaler med forældrene. Flere af siderne kan kopieres eller printes ud, så de kan tages med hjem. Husk at sikre, at siden kan forstås, og snak bagefter med både forældre og børn om, hvordan det gik.

Der er flere af aktiviteterne i inspirationskataloget, som lægger op til, at I tilpasser dem i forhold til de temaer, I arbejder med i dagtilbuddet. På den måde kan forældrene bygge videre på det sprogarbejde, I laver i dagtilbuddet.

Til forældremøder og samtaler kan I supplere aktiviteterne i inspirationskataloget ved at vise og fortælle forældrene, hvordan I arbejder med sproget i institutionen, og lade forældrene selv prøve at opleve nogle af legene, spillene osv.

SPROG I HJEMMET – TIL FORÆLDRENE

Jeres barn er i gang med at lære to eller flere sprog. Jeres barn taler sit modersmål og et andetsprog. I Danmark er det dansk, der er barnets andetsprog.

Det er vigtigt, at barnet lærer alle sine sprog, dvs. både sit modersmål og sit andetsprog. Tal det sprog derhjemme, som er mest naturligt for jer.

I nogle familier taler man mange forskellige sprog, i andre familier taler man kun ét sprog. Hvis barnet blander sprogene i begyndelsen, er det helt naturligt.

Barnet kan også vælge, at det i en periode kun vil tale ét sprog. Eller taler ét sprog til nogle i familien og et andet sprog til andre.

Barnet kan lære flere sprog samtidigt. Men for nogle børn kan det tage lidt længere tid.

Lad være med at rette, hvis barnet siger noget forkert. Sig i stedet for det, barnet vil sige med en korrekt sætning.

Tal gerne med barnet om, hvad en ting hedder på jeres modersmål og på dansk.

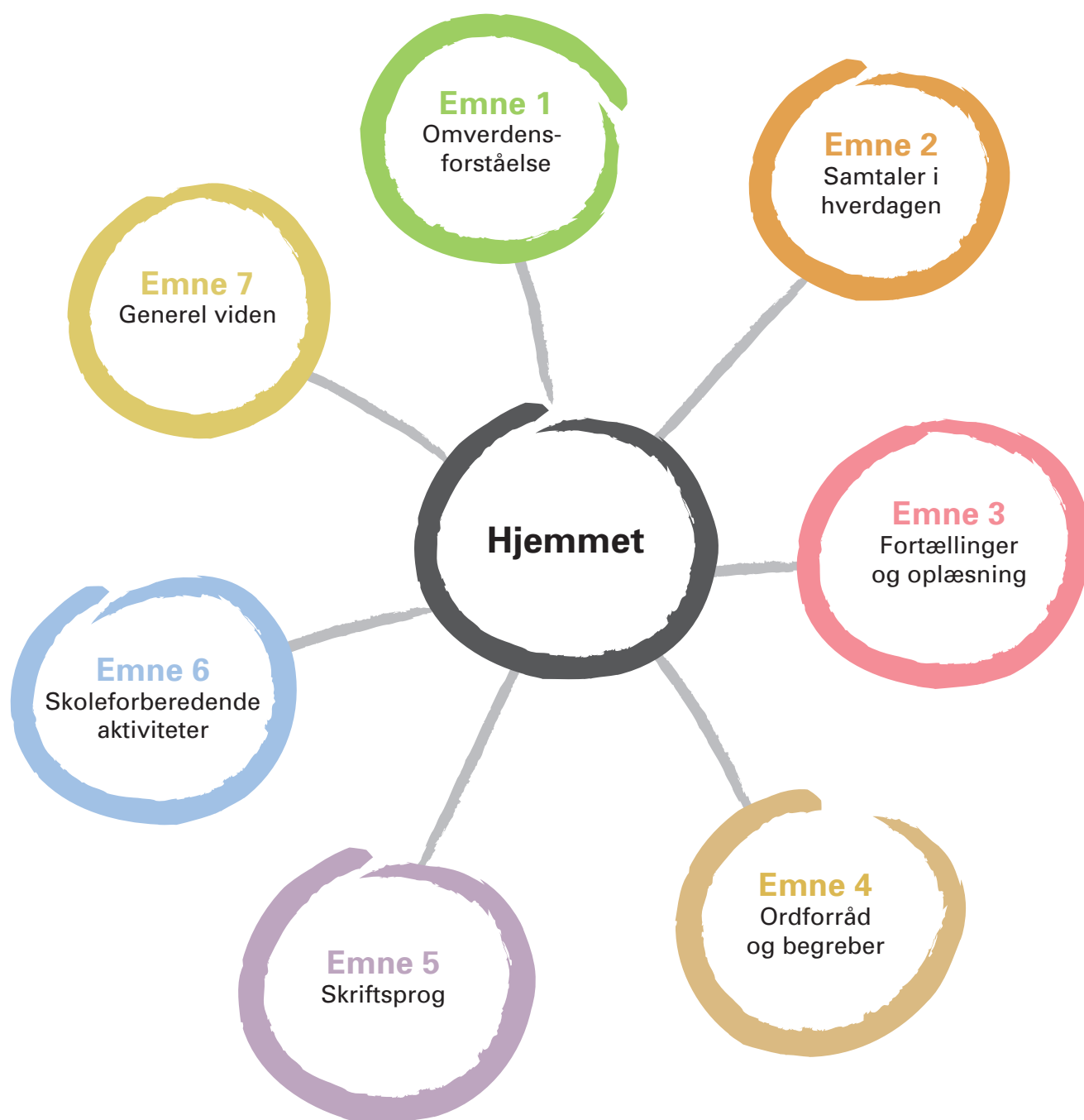
Som forældre er det vigtigt, at I taler meget med jeres barn, og at I har mange fælles oplevelser, som I snakker om.

I kan hjælpe jeres barn med at lære sprog ved til dagligt at gøre nogle af de ting, som I kan læse om i denne mappe. Snak med personalet i dagtilbuddet om de forskellige aktiviteter og ideer. Stil alle de spørgsmål, I har brug for at stille.

God fornøjelse med denne mappe.

Denne side kan eventuelt formidles af personalet.

EMNEOVERSIGT

SÅDAN BRUGER I INSPIRATIONS- KATALOGET

FORBERED FORÆLDRESAMTALE

- Svar på spørgsmålene på 'Forberedelsesarket', når du skal forberede en samtale med forældre, hvor du vil præsentere dem for sprogstimulerende aktiviteter, de kan lave derhjemme.
- I Inspirationskataloget finder du en oversigt over forskellige familieaktiviteter inddelt efter temaer og typer af aktiviteter. Vælg nogle aktiviteter ud, og tilpas dem i forhold til de temaer, I arbejder med.
- Til selve samtalen er det en god idé at spørge ind til forældrenes interesser og muligheder og derefter foreslå sprogaktiviteter, der kan understøtte deres barns sproglige udvikling. Det er også en god idé at vise forældrene, hvad aktiviteterne går ud på.

TIP

Skab succesoplevelser sammen med forældre og børn. Foreslå kun familieaktiviteter, som forældrene kan overskue i hverdagen. Det kan for nogle forældre være en god idé at invitere dem med i institutionen, så de kan få fælles oplevelser og indsigt i barnets hverdag og tale videre med barnet om dem derhjemme.

FORBERED ET FORÆLDREMØDE OM SPROGSTIMULERING I HJEMMET

I kan finde inspiration til at planlægge et forældremøde om sprogstimulering i hjemmet i øvelsen: 'Planlæg forældremøde om sprogstimulering i hjemmet' (i mappen 'Forældre-samarbejde i dagtilbud', Emne 5).

FORBEREDELSESARK: SAMTALE MED FORÆLDRE OM SPROGSTIMULERENDE FAMILIEAKTIVITETER

DATO:	BARNETS NAVN OG MODERSMÅL:	FORÆLDRENS NAVNE OG MODERSMÅL:
Hvad er barnets behov? (Fx med udgangspunkt i sprogvurdering)		
Hvilke ressourcer kender vi til hos familien? (Fx interesser, uddannelsesmæssige baggrund, tid i hverdagen osv.)		
Hvad gør forældrene allerede derhjemme med barnet, som er sprogstimulerende – og hvordan kan vi bygge videre på det?		
Hvad vil vi spørge forældrene om i forhold til deres motivation og ønsker til sprogaktiviteter: – Barnets interesser derhjemme (fx bøger, computerspil, madlavning, sport, spil, lege): – Familiens ønsker til aktiviteter (fx spil, ture, opgaver, skoleforberedende):		
Hvilken/hvilke øvelser vil vi foreslå forældrene? (Kig i oversigten på næste side):		
Er der noget materiale vi kan give forældrene med hjem? (Fx bøger, spil, foldere – visuelt materiale, link, øvelser osv.)		
Hvordan skal vi gennemgå materialet til samtalen med forældrene? (Fx spille spillet, vise familieaktivitet, vise internetlink osv.)		
Hvordan vil vi følge op på familieaktiviteterne? (Fx tale med barnet om det, aftale et opfølgingsmøde med forældrene osv.)		

OVERSIGT OVER FAMILIEAKTIVITETER

EMNE	AKTIVITET	TYPE	FORÆLDRENS MOTIVATION
OMVERDENS- FORSTÅELSE	'Skattejagt' i Lyngby – find 6 ting	Forslag til tur	Ture, leg
	Gratis aktiviteter i Lyngby	Tipsark	Deltage i aktiviteter med andre fra lokalområdet
	Lyngby – og det sted forældrene er vokset op + skabelon til familieaktivitet om et temaforløb	Eksempel + Skabelon	Bygge videre på barnets oplevelse fra temaforløb
SAMTALER I HVERDAGEN	Tips til at stille åbne spørgsmål	Tipsark	Gode råd til hvordan man stiller spørgsmål, der træner sproget
	Spørgeleg: 'Hvad har du lavet i dag?'	Spørgeleg	Spil/leg, gode råd til samtale, tid sammen
	Samtaler i hverdagen	Forslag til rutiner	Gode råd til samtale i hverdagen
FORTÆLLINGER OG OPLÆSNING	Eventyr og fortællinger fra forældrenes barndom	Aktivitetsark	Fortælle fra egen barndom
	Bøger og dialogisk læsning	Tipsark	Læse
	Fortælleleg med billeder	Spil/leg	Spille, lege
ORDFORRÅD OG BEGREBER	Leg med ord	Leg	Lege, træne begreber
	Tips til bøger	Tipsark	Læse, træne ord
	Skabelon til vendespil om temaforløb	Skabelon	Spille, bygge videre på barnets oplevelse
SKRIFTSPROG	Multidansk.dk	Web	Læring, computer
	Ordkort	Skriveleg	Skrive, lege
	Legeskrivning	Aktivitetsark	Læring, øvelse med barn
SKOLE- FORBERE- DENDE AKTIVITETER	Genfortæl historien	Spørgeark	Læring, øvelse med barn
	Konfliktløsning	Spørgeark	Lære at sætte ord på konflikter
	Barnets egne initiativer til aktiviteter	Spørgeark	Planlægge aktiviteter i weekend, ferie osv.
GENEREL VIDEN	Ordliste om dansk som andetsprog		
	Kildefortegnelse		

EMNE 1

**Omverdens-
forståelse**

EMNE 2

Samtaler i hverdagen

EMNE 3

**Fortællinger og
oplæsning**

EMNE 4

Ordforråd og begreber

EMNE 5

Skriftsprog

EMNE 6

**Skoleforberedende
aktiviteter**

EMNE 7

Generel viden

**Ordliste og
kildefortegnelse**

‘SKATTEJAGT’ I LYNGBY – FIND 6 TING

SÅDAN GØR I:

Med ‘skattekortet’ i hånden kan I gå på opdagelse i Lyngby. Start med at gå til Post 1, og gå derefter videre til Post 2, 3, 4, 5 og 6.

PRØV AT LØSE OPGAVERNE PÅ DE FORSKELLIGE POSTER:

POST 1: Lyngby Station – kan I finde en elevator?

POST 2: Rådhus – hvor mange etager er der?

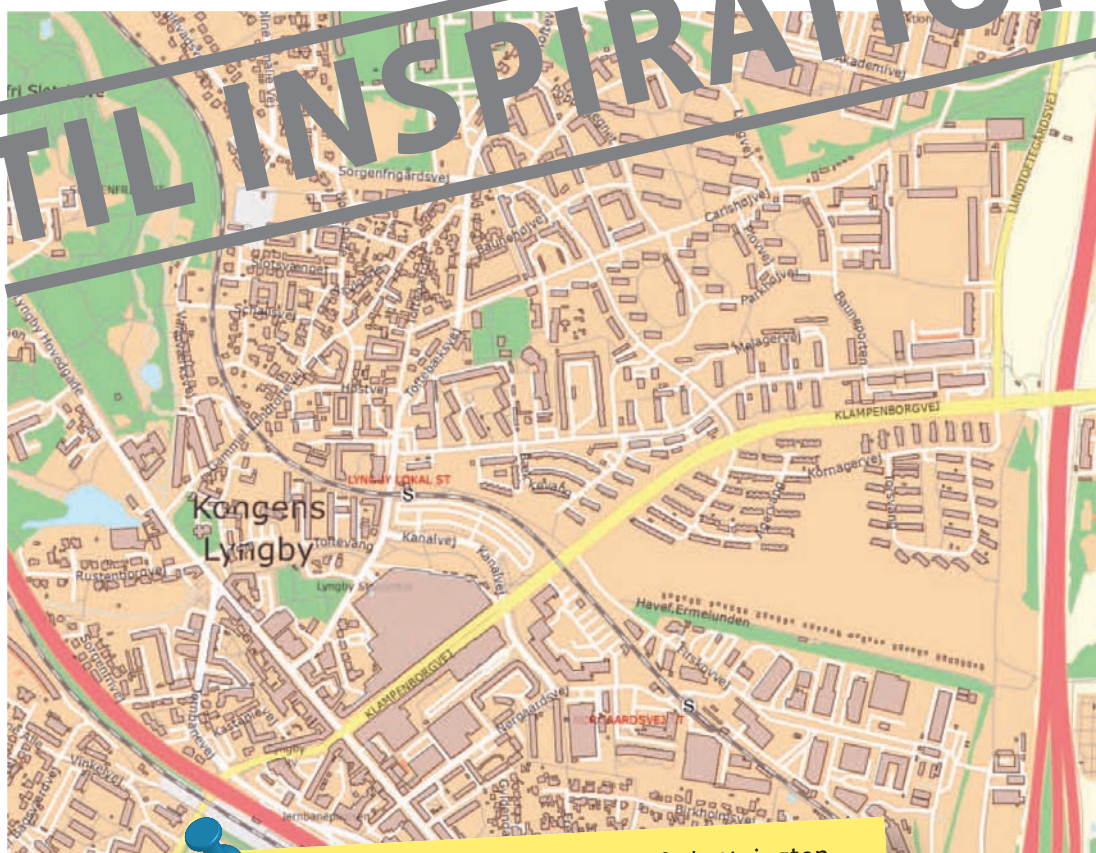
POST 3: Bibliotek – kan I finde bøger på jeres modersmål i børnebiblioteket?

POST 4: Møllen – hvor mange ænder kan I finde ved møllen?

POST 5: Brandstation – hvilke biler kan I se i garagerne?

POST 6: Lyngby Stadion – Hvilken slags sport kan man dyrke?

TIL INSPIRATION

TIP: Tag gerne fotos undervejs på skattejagten fx med mobiltelefon.

‘SKATTEJAGT’ – FIND 6 TING

SÅDAN GØR I:

Med ‘skattekortet’ i hånden kan I gå på opdagelse i jeres lokalområde. Start med at gå til Post 1, og gå derefter videre til Post 2, 3, 4, 5 og 6.

PRØV AT LØSE OPGAVERNE PÅ DE FORSKELLIGE POSTER:

POST 1:

POST 2:

POST 3:

POST 4:

POST 5:

POST 6:

TIP: Tag gerne fotos undervejs på skattejagten fx med mobiltelefon.

GRATIS AKTIVITETER I LYNGBY

Her kan I finde inspiration til gratis aktiviteter i Lyngby, hvor I sammen med jeres børn kan få nogle oplevelser og stimulere jeres barns sprog ved at tale om det, I ser og oplever.

BIBLIOTEKET

Gratis børneteater – I kan få brochure på biblioteket eller læse mere på www.lyngbybib.dk. Børnebøger – på mange sprog

TIL INSPIRATION

LEGEPLADSER

Den Grønne Legeplads
i Virum

MUSEER

Frilandsmuseet – udendørs museum med gamle danske huse, dyr osv.
Bredeværk – museum om gamle fabrikker i Lyngby.

GRATIS AKTIVITETER

Her kan I finde inspiration til gratis aktiviteter hvor du bor, og hvor I sammen med jeres børn kan få nogle oplevelser og stimulere jeres barns sprog ved at tale om det, I ser og oplever.

INDSÆT FOTOS HER:

OBS: DENNE SIDE ER ET EKSEMPEL PÅ, HVAD MAN KAN GØRE I LYNGBY-TAARBÆK KOMMUNE.

EMNE 1
Omverdens-
forståelse

SKULPTURER I BYRUMMET – PRØV AT FINDE DEM I LYNGBY

TIL INSPIRATION

SKULPTURER I BYRUMMET – PRØV AT FINDE DEM.

INDSÆT FOTROS HER:

VORES BY

HER ER NOGLE LEGEOPGAVER, SOM HANDLER OM DET JERES BARN LAVER I BØRNEHAVEN.

Det handler om: VORES BY – LYNGBY

I børnehaven har jeg oplevet:

(Personalet tegner/skriver her nogle få ord/billeder om temaet. Fx huse, bibliotek, rådhus, butikker)

Vi har været på tur i Lyngby, hvor vi så rådhuset og isbutikken.

Familiens opgave 1

Tag fotos af – eller tegn – jeres yndlingssteder i Lyngby.

TIL INSPIRATION

Familiens opgave 2

Fortæl dit barn om, hvordan der så ud det sted, du voksede op.

Sæt fotos ind, eller tegn sammen med dit barn forskellige steder fra din barndom:
Fx det hus, du boede i, og din skole.

VORES BY

HER ER NOGLE LEGEOPGAVER, SOM HANDLER OM DET JERES BARN LAVER I BØRNEHAVEN.

Det handler om: VORES BY _____

I børnehaven har jeg oplevet:

(Personalet tegner/skriver her nogle få ord/billeder om temaet. Fx huse, bibliotek, rådhus, butikker)

Familiens opgave 1

Tag fotos af – eller tegn – jeres yndlingssteder.

Familiens opgave 2

Fortæl dit barn om, hvordan der så ud det sted, du voksede op.

Sæt fotos ind, eller tegn sammen med dit barn forskellige steder fra din barndom:
Fx det hus, du boede i, og din skole.

TEMAFORLØB

Det handler om:

TIPS

TIPS TIL PÆDAGOGER:

I kan sætte billeder eller tegninger ind fra et temaforløb, som I er i gang med, ind i skemaet, og skrive spørgsmål og opgaver til temaet, som børn og forældre kan lave sammen derhjemme.

TIPS TIL AT STILLE ÅBNE SPØRGSMÅL

Dit barn kan øve sit sprog gennem samtaler med jer forældre. En god måde at få en samtale i gang med dit barn er ved at stille åbne spørgsmål.

Åbne spørgsmål betyder spørgsmål, som dit barn ikke kun svarer 'ja' eller 'nej' til. Det gælder om at få dit barn til at fortælle om en leg, en oplevelse osv.

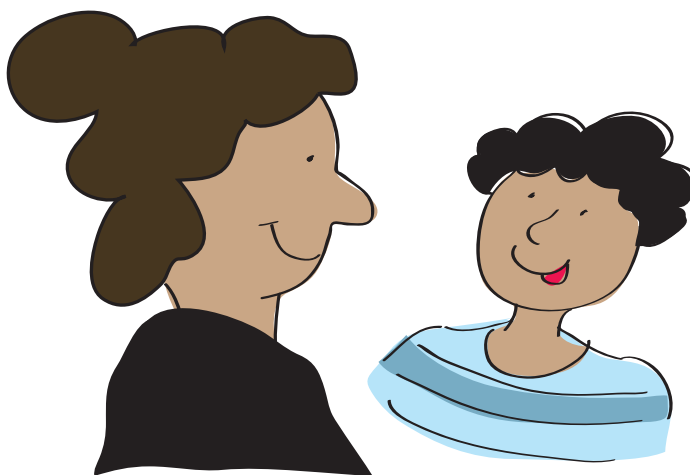
TIPS TIL 'ÅBNE SPØRGSMÅL':

- Hvad har du leget i dag?
- Hvem har du leget med?
- Hvad var sjovt, da du legede på legepladsen?

Lyt aktivt og giv dit barn tid til at svare.

Vis interesse for det, dit barn svarer, og spørg ind til barnets svar:

- Hvad gjorde du så?
- Hvad skete der så?

TIP

Se filmklip om åbne spørgsmål på Sprogpakken.dk:

www.sprogpakken.dk/foraeldre/video_Foraldresamarbejde_2.php

HVAD HAR DU LAVET I DAG?

Alle i familien sidder rundt om et bord med spørgegarket i midten.
Læs spørgsmålene højt.
Svar på spørgsmålene efter tur.
Tegn eller skriv jeres svar ned.
Varighed: ca. 15 minutter.

Alle-runde
Find selv på et
spørgsmål ...

Børne-runde
Tegn en ting, du har leget
med i dag, og fortæl om det.

Alle-runde
Hvad er det sjoveste,
jeg har oplevet i dag?

Børne-runde
Hvis jeg må vælge noget, vi
skal lege eller lave sammen
nu, hvad skal det så være?

Alle-runde
Hvad glæder jeg mig
til i morgen?

Børne-runde
Hvem har jeg leget
med i dag?

Udviklet med inspiration fra Julespillet:
Hvad skal vi lave i julen? (www.legekufferten.dk)

SAMTALER I HVERDAGEN

Du kan øve dit barns sprog i mange hverdagsituationer. En god måde at øve sproget på er at tale om det, I laver og oplever flere gange. Du kan bruge huskereglen: Før-under-efter.

FØR	UNDER	
<p>BØRNE TV: Hvad skal du se i børne TV? Hvem er med? Hvad var sjovt sidste gang, vi så børne-tv?</p>	<p>Kig på børne-TV. Tal, om det I ser.</p> 	<p>Kan du huske da...?</p>
<p>MÅLTIDER: Hvad skal vi lave til aftensmad i dag? Hvilke ingredienser skal vi bruge?</p>	<p>Mens I laver mad: Tal om, hvad I gør, hvilke råvarer og redskaber I bruger.</p> 	<p>Mens I spiser: Tal om, hvilke ingredienser I brugte i maden, hvad I gjorde, hvordan det smager.</p>
<p>INDKØB: Tal om, hvad I skal købe</p>	<p>Tal om det, I lægger i indkøbskurven.</p> 	<p>Tal om det, I har købt, og læg på plads i køleskab og på hylder i skabet.</p>
<p>LEG PÅ LEGEPLADS: Tal om, hvad I skal på legepladsen, og hvad der var sjovt, sidst I var der.</p>	<p>Leg, og tal om det, I leger</p> 	<p>Tal om det, I oplevede på legepladsen, og det, der var sjovt.</p>
<p>TØJ: Tal om, hvad dit barn skal have på.</p>	<p>Tal om tøjet, mens barnet tager tøj på.</p> 	<p>Tal om tøjet på vej til institutionen.</p>

FORTÆL OM DIN BARNDOM, OG FORTÆL EVENTYR

Dit barn udvikler sit sprog ved at høre historier og eventyr, og samtidig får du mulighed for at dele nogle af dine oplevelser og de historier, du selv hørte, da du var barn.

Her kan du få idéer til, hvad du kan fortælle dit barn om:

HISTORIER FRA DIN BARNDOM

- Familie – mor, far, søster, bror, bedsteforældre, onkel, tante, fætter, kusine
- Hverdagen i din barndom – Hvad lavede din far og mor? Hvor boede I?
- Fritid – sport, tegne, læse, legetøj, lege
- Skole – oplevelser, fag, lærere, kammerater
- Sjove oplevelser
- Bryllup, fest, dåb eller navngivning og evt. begravelse

EVENTYR

Hvis du kan huske eventyr, du fik fortalt som barn, så prøv at fortælle dem for dit barn.

Du kan også fortælle rim og remser og synge børnesange fra din barndom.

Det er godt for dit barns sproglige udvikling, at I læser bøger.

Det er en god idé at læse højt og samtidig tale om det, der står i bogen, og hvad billederne viser. Det kaldes dialogisk læsning. Lyt, og giv barnet god tid til at fortælle. Tal om, hvad nogle af ordene hedder på forskellige sprog.

Her er nogle forslag til, hvad du kan gøre, mens du læser højt:

TIPS

TIL DIALOGISK LÆSNING:

Kig på forsiden af bogen, og tal med dit barn om billederne og bogens titel.

➤ Spørg: Hvad tror du, bogen handler om?

Læs 1-2 sider op. Stop op, og tal sammen om, hvad der er sket i historien.

➤ Spørg: Hvad tror du, der sker nu?

Tal om forskellige ord og personer i bogen, hvad de betyder osv.
Spørg:

➤ Hvad er det modsatte af...?

➤ Hvad er en...?

➤ Hvem gjorde...?

TIPS TIL OPLÆSNING:

- Læs ofte – læs gerne kun lidt ad gangen.
- Læs gerne den samme bog igen og igen.
- Du kan også læse højt fra andet end bøger fx TV, computer, mobiltelefoner, vejskilte og mælkekartoner.
- Forklar svære ord for dit barn.

TIPS

TIL FORÆLDRE:

På det lokale bibliotek kan du låne billedbøger på dansk. Du kan også låne bøger på flere forskellige sprog. Spørg eventuelt børnebibliotekaren, som kan bestille bøgerne på www.statsbiblioteket.dk/SBCI

Du kan også spørge pædagogerne om forslag til højtlysningsbøger, som handler om noget, dit barn interesserer sig for.

FORTÆLLELEG MED BILLEDER

Kig på billeder fra et fotoalbum eller på billeder af familiemedlemmer og oplevelser, I har haft sammen som familie. I kan også kigge på tegninger, som dit barn har tegnet.

Spørg dit barn:

- Hvad laver du på billedet?
- Hvad var det, der skete?
- Hvad var sjovt?
- Hvad undrede dig?

TIPS

TIL PÆDAGOGER:

I kan printe billeder fra en oplevelse, barnet har haft i institutionen, og give forældrene dem med hjem og opfordre til, at barnet fortæller om oplevelsen ud fra billedet.

LEG MED ORD

GÆTTELEGE OG GÅDER

SÅDAN GØR DU:

Gem noget hemmeligt i en æske, pose eller under et stykke stof.

Nu skal dit barn gætte, hvad du har gemt.

Du kan undervejs hjælpe til. Hvis du fx har gemt en bil kan du sige:

- Det er noget, der kan køre
- Den er rød
- Der er lys på
- Den har motor

KONGE-STOLEN

SÅDAN GØR DU:

Stil en stol på gulvet.

Fortæl dit barn, at I leger, at du er 'kongen', og at han/hun skal gøre alt det, du siger.

Fx:

- Stil dig foran stolen
- Læg dig under stolen
- Stil dig bagved stolen
- Stil dig ved siden af stolen
- Sæt dig på stolen

Bagefter kan I bytte, så dit barn er 'kongen' og fortæller dig, hvad du skal gøre.

Spørg personalet i børnehaven, hvilke bøger de læser lige nu, og hvilken bog dit barn er særligt interesseret i lige nu.

På det lokale bibliotek kan du låne mange forskellige børnebøger:

- Billedbøger
- Bøger med rim og remser
- Eventyr
- Fagbøger om fx natur, dyr, cirkus, riddere, vulkaner, teknik osv.
- Fantasy
- Quizbøger
- Lydbøger

Du kan også låne bøger på flere forskellige sprog. Spørg eventuelt børnebibliotekaren, som kan bestille bøgerne på www.statsbiblioteket.dk/SBCI

Du kan også spørge pædagerne om forslag til højt læsningsbøger, som handler om noget, dit barn interesserer sig for.

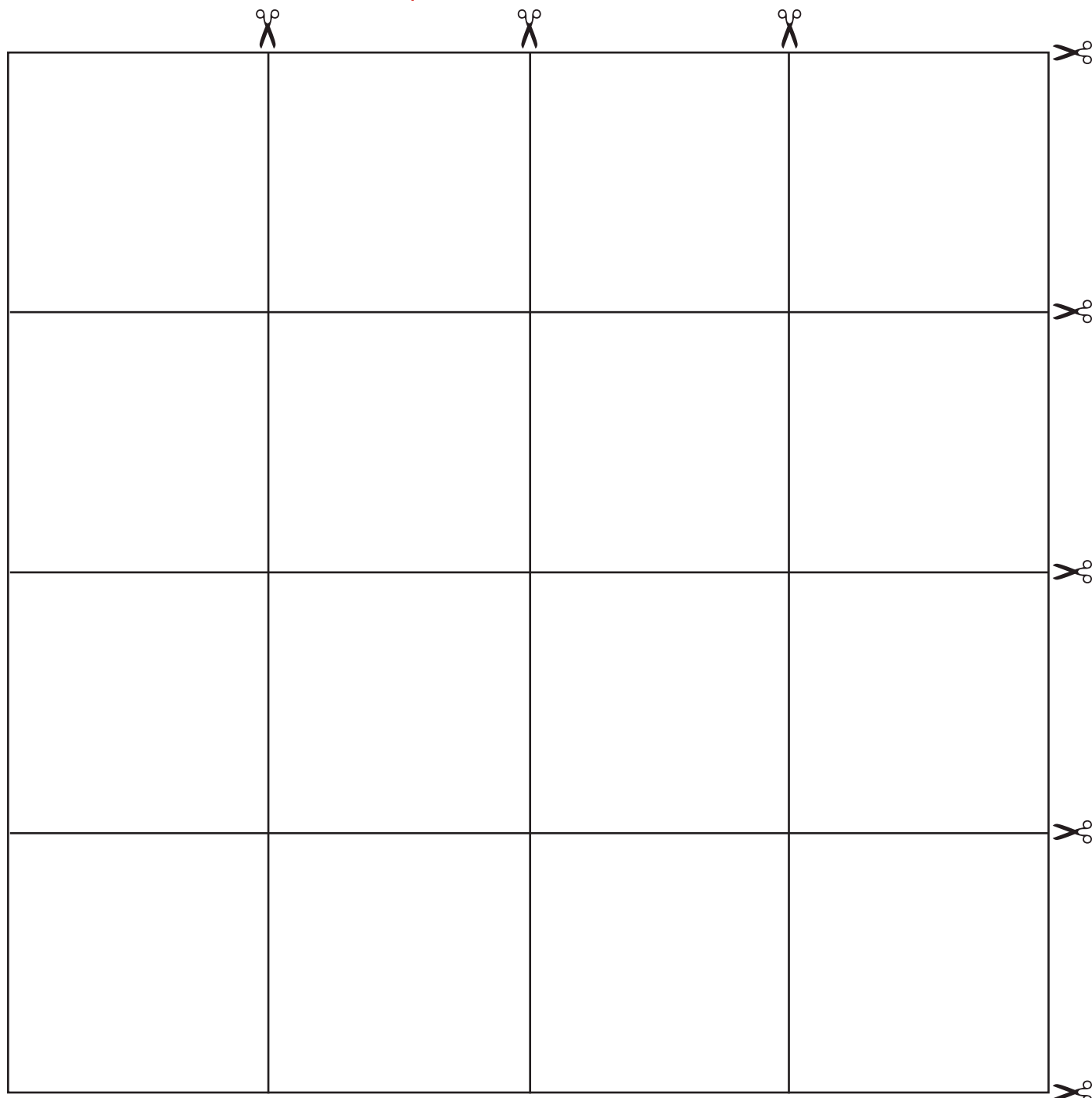
TIPS

TIL PÆDAGOGER:

I kan printe billeder fra en oplevelse, barnet har haft i institutionen, og skrive ord på de forskellige ting, begreber osv. og samle billederne i en mappe, som forældrene kan få med hjem.

SKABELON TIL VENDESPIL OM TEMAFORLØB

TIPS

TIL PÆDAGOGER:

I kan sætte billeder eller tegninger ind fra et temaforløb, som I er i gang med, og lave et vendespil, som børnene kan få med hjem og lave sammen med forældrene.

HJEMMESIDER OG APPS TIL COMPUTER, TABLET OG MOBILTELEFON:

Forslag til lærerige og sjove hjemmesider for børn:

- Multidansk.dk
- Dr.dk/Oline

Apps til tablet og mobiltelefon:

I kan finde mange sjove og lærerige apps til tablet og mobiltelefon, og der kommer hele tiden nye gratis apps. Søg fx på 'lege-apps.dk', 'alfabet' eller 'matematik' og se, hvilke apps der kommer frem.

Sid sammen med dit barn, og spørg nysgerrigt til det, I laver på jeres tablet eller mobiltelefon.

ORDKORT

Du kan skrive ordkort og sætte dem på forskellige ting derhjemme fx på møbler. Dit barn vil opdage, at alle genstande er ord i både tale og skrift. I kan også tegne en tegning af genstanden på ordkortet.

Det kan for eksempel være et kort, hvor der står:

- **SOFA** over sofaen
- På en dør står der **DØR**
- På bordet står der **BORD**

Leg med ordkort:

- Lav ordkort med ord fra det rum, hvor dit barn sover.
- Læg ordkortene i en lille kasse.
- Lav en leg, hvor I hjælpes ad med at sætte ordkortene de rigtige steder.

LEGESKRIVNING

Her er nogle forslag til, hvordan du kan hjælpe dit barn til at legeskrive. Legeskrivning er skriblerier eller kruseduller. Legeskrivning er barnets første forsøg på at udtrykke sig skriftligt. Det er en god forberedelse til skolen, hvor barnet skal lære at skrive rigtige bogstaver og læse.

Når dit barn legeskriver er det vigtigt, at du ikke retter. Det handler om at gøre erfaringer med skriftsproget, ikke at lære at læse eller skrive korrekt.

Du kan for eksempel lave legeskrivning med dit barn, når I skal:

- Tegn en tegning, hvor jeres barn skriver, hvem det er, I skriver til
- Skrive og tegne en ønskeseddel
- Skrive point når I spiller et spil eller laver konkurrencer
- Skrive indkøbsseddel
- Skrive et postkort eller et brev til en ven eller et familiemedlem
- Skrive navne på fodboldspillere
- Skrive historier på tablet og computer. For at finde apps, hvor I kan skrive små historier og øve legeskrivning kan du søge på 'write', og så kommer der mange forskellige apps frem.
- Send en mail eller sms

Tal gerne om, hvilken lyd et ord begynder med, eller lyde I kan finde i ordene.

Collo, dreng på 4½ år med tyrkisk baggrund, har tegnet et skattekort og skrevet en historie om, hvordan han, i den lille grønne bil, finder vej til skatten (der er gemt i den grønne firkant).

GENFORTÆL HISTORIEN

En af de ting, du kan øve med dit barn for at forberede ham/hende til skolen, er at kunne genfortælle en historie.

SÅDAN GØR DU:

Læs en bog højt, som dit barn godt kan lide.

Snak om bogen.

Lad dit barn genfortælle historien.

Hjælp gerne til med spørgsmål som:

- Hvem var med i historien?
- Hvad startede historien med?
- Hvad skete der så?
- Hvad sluttede den med?
- Hvad tror du der sker bagefter?

KONFLIKTLØSNING

Som forberedelse til skolen kan du træne konfliktløsning med dit barn.

Du kan træne dit barn i at give udtryk for egne følelser, behov og handling, uden at man bebrejder den anden, og samtidig lytte til, hvad den anden oplever og føler.

SÅDAN GØR DU:

Når du oplever, at dit barn har en konflikt med dig eller fx en bror, søster eller legekammerat, kan du prøve at bruge disse spørgsmål:

1) FAKTA:

➤ Hvad skete der?

2) OPLEVELSER/FØLELSER:

➤ Hvordan har du det med det, der skete?

3) BEHOV:

➤ Hvorfor har du det sådan?

4) HANDLING:

➤ Hvad kan vi gøre ved det?

BARNETS EGNE INITIATIVER TIL AKTIVITETER

I skolen skal dit barn kunne foreslå og udtrykke egne initiativer og forslag til aktiviteter, og derfor kan du hjælpe dit barn med at øve sig i at kunne formulere idéer, argumentere osv.

SÅDAN GØR DU:

Du kan begynde med at spørge dit barn, om han/hun har forslag til, hvad I skal spise til aftensmad, eller hvilken bog I skal læse. Giv fx dit barn 3 forslag at vælge imellem.

Når dit barn er klar, kan du hjælpe dit barn med at foreslå større ting fx, hvad I skal lave i weekenden eller ferien. Du kan bruge spørgsmålene her på arket til at hjælpe dit barn med at beskrive og forklare, hvad han/hun gerne vil.

1) FIND PÅ EN IDÉ. SPØRG FX:

- Hvad kunne du godt tænke dig at lave i weekenden?

2) BESKRIV, HVAD IDÉEN GÅR UD PÅ. SPØRG FX:

- Hvad skal vi lave?
- Hvilke ting skal vi bruge?
- Hvem skal være med?

3) LAD DIT BARN ARGUMENTERE. SPØRG FX:

- Hvorfor synes du, det er en god idé?
- Hvad hvis der er nogen, som ikke har lyst til at være med?
- Hvorfor bliver det sjovt?
- Er der noget, som kan gå galt?

4) PLANLÆG. SPØRG FX:

- Hvad skal vi forberede inden weekenden?
- Hvad kan du gøre?
- Hvad kan vi gøre sammen?

ORDLISTE

OM DANSK SOM ANDETSPROG

MODERSMÅL

Er det eller de sprog, som barnet lærer først og fortrinsvis lærer i hjemmet. Ofte er det det sprog, som familien taler sammen på. Et barn kan have et eller flere modersmål, hvis fx far og mor taler hver sit sprog med barnet, og barnet udvikler begge sprog parallelt. Modersmålet kaldes også barnets første sprog.

DANSK SOM ANDETSPROG

Andetsproget er det sprog, barnet lærer, efter at det har lært sit modersmål. "Andet" angiver således den rækkefølge, barnet har lært sproget i, men i virkeligheden kan det være barnets tredje sprog, hvis barnet fx har flere modersmål. Andetsproget er det sprog, som er majoritetssprog eller nationalsprog i det samfund, som barnet lever i. I Danmark er det dansk.

FREMMEDSPROG

Er et sprog, som man typisk lærer gennem undervisning i et andet land end, hvor sproget tales som modersmål. Fx engelsk, som vi lærer i skolen som et fremmedsprog.

AT VÆRE TOSPROGET

Er en betegnelse, som viser, at barnet har to eller flere sprog, betegnelsen angiver ikke niveau for barnets sprogkompetence. Barnet kan evt. beherske begge sprog lige godt. Som oftest kan barnet udtrykke sig med en større sprogkompetence på det ene sprog frem for det andet alt efter, hvilket sprogmiljø barnet befinder sig i. Fx dansk i børnehaven og somali i hjemmet.

MELLEMSPROG ELLER INTERSPROG

Er sprog med sine egne regler og under stadig forandring. Man kan sige, at det er et "sprog undervejs" i barnets bestræbelser på at udvikle et nyt sprog fx dansk. Barnets sprog vil være præget af fejl, men det er den måde, barnet afprøver og udvikler sit sprog på, efterhånden som barnet får nye sproglige erfaringer.

DOMÆNESPROG

Et udtryk som angiver, at der til et givet domæne (sted), fx i børnehaven eller i hjemmet, knytter sig et dominerende sprog. Fx dansk i børnehaven.

KODESKIFT

Når et barn skifter mellem to eller flere sprog i en samtale eller ytring, kalder man det kodeskift. Det er et bevidst valg, som barnet bruger for at kunne opretholde en given kommunikation med personer, som behersker samme sprog som barnet.

Få mere viden om sprog i:

**'Dansk som andetsprog. Pædagogiske og didaktiske perspektiver',
Lars Holm og Helle Pia Laursen, 2010, Danzlærerforeningens Forlag**

KILDEFORTEGNELSE

BØGER, ARTIKLER OG RAPPORTER

- Bjerring Bagger, Lene og Lenchler-Hübertz, Lisbeth (2008): *Vi arbejder med forældresamarbejde*. Dafolo
- Bundgaard, Helle og Gulløv, Eva (2008): *Forskel og fællesskab – Minoritetsbørn i daginstitution*. Hans Reitzels Forlag
- Danmarks Evalueringsinstitut (2010): *Seks indspark til udviklingsprojekter i daginstitutioner*. Danmarks Evalueringsinstitut, EVA
- Epstein, Joyce L. (2009): *School, Family and Community Partnership*. Corwin Press
- Ginman, Mette m.fl. (2010): *Pædagogisk arbejde med tosprogede børn*. Dafolo
- Gleerup, Lisbeth (2006): *Levende ord – sprogstimulering af tosprogede børn i børnehave og indskoling*. Kroghs Forlag
- Hodal, Gry og Klausen, Lis (2009): *Et sprog – flere sprog*. Hans Reitzels Forlag
- Hodal, Gry og Klausen, Lis (2011): *Styrk sproget*. Dafolo
- Holm, Lars og Laursen, Helle Pia (2010): *Dansk som andetsprog. Pædagogiske og didaktiske perspektiver*. Dansk lærerforeningens Forlag
- Holm, Lars og Laursen, Helle Pia (2009): *En bog om sprog – i daginstitutioner. Analyser af sproglig praksis*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag
- Holmen, Anne og Lund, Karen red. (1999): *Studier i dansk som andetsprog*. Akademisk Forlag
- Holst Jensen, Line og Wybrandt, Mette (2010): *Værktøjskassen Teammødet*. Amondo og AZENA
- Holst Jensen, Line og Wybrandt, Mette (2010): *Værktøjskassen Forældremødet*. Amondo og AZENA
- Holst Jensen, Line og Wybrandt, Mette (2010): *Værktøjskassen Skole-hjem samtalen og hjemmebesøget*. Amondo og AZENA
- Hviid, Pernille (2007): *Særligt udsatte børn og pædagogiske læreplaner. VERA nr. 41, Tidsskrift for Pædagoger*
- Hyltdgaard Klausen, Birthe m.fl. (2006): *Den sproglige udvikling hos det normalthørende barn i alderen 0-5 år*. Aalborgskolen, www.ci-info.dk/documents/00061.pdf
- Karrebæk, Martha Sif (red.) (2006): *Tosprogede børn i det danske samfund*. Hans Reitzels Forlag
- Kofoed, Ulla (2010): *Forældresamarbejde med fokus på læring*. Akademisk Forlag
- Larsen, Vibe (2008): *Midt i en mangfoldighed af børn*. Dafolo
- Laursen, Helle Pia (red.) (2010): *Tegn på Sprog – skrift og betydning i flersprogede klasserum*. UCC
- Møller Daugaard, Line (2003): *Der skal to til – Om historiefortælling i sproglig vurdering af dansk som andetsprog*. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag
- Navigent (2008): *Værdsættende forældredialog*. Navigent
- Nordahl, Thomas (2008): *Hjem og skole*. Hans Reitzels Forlag
- Nyberg, Marie-Louise (1996): *Den magiske sprogpøse*. Haases Pædagogiske Skrifter
- Palludan, Charlotte (2005): *Børnehaven gør en forskel*. DPU

-
- Ringsmose, Charlotte (2010): Kvalitet i et systemisk perspektiv. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 2010, Vol. 47, 114-122. Forlaget Skolepsykologi
- Søndergaard Kristensen, Kitte og Møller Daugaard, Line (2012): *Biliteracy i børnehaven. At arbejde med skrift på flere sprog i dagtilbud*. Aarhus Kommune, Børn og Unge, Pædagogik og Integration, Videncenter for Sprog, Læsning og Læring, VIA University College. <http://www.swiflet.com/via/div/1/2/>
- Wybrandt, Mette Frithiof (2011): *Forældresamarbejde i daginstitutioner – værktøjer til samarbejde med tosprogede forældre*. Amondo
- Wybrandt, Mette Frithiof (2012): *Værktøjskasse Forældresamarbejde. Kompetenceudvikling i daginstitutioner med sprogpladser*. Kursusmateriale til Københavns Kommune. Amondo

WEB

- Dagtilbudsloven: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=137202>
- Dansk Center for Undervisningsmiljø: www.dcum.dk
- Fælles Mål 2009. Dansk for andetsprog. Faghæfte 19. Undervisningsministeriets håndbogsserie nr. 21 – 2009. <http://www.uvm.dk/Service/Publikationer/Publikationer/Folkeskolen/2009/Faelles-Maal-2009-Dansk-som-andetsprog>
- Lyngby-Taarbæk Kommune: www.ltk.dk
- Multidansk: www.multidansk.dk
- Sprogpakken: www.sprogpakken.dk
- Fælles Mål Børnehaveklassen, Faghæfte 23: <http://www.uvm.dk/Service/Publikationer/Publikationer/Folkeskolen/2009/Faelles-Maal-2009-Boernehaveklassen>

KILDEHENVISNINGER TIL SPECIFIK TEKST OG ØVELSER

EMNE 2: SAMTALER I HVERDAGEN

Hvad har du lavet i dag? (side 20)

Udviklet med inspiration fra Julespillet: Hvad skal vi lave i julen?
(www.legekufferten.dk)

EMNE 3: FORTÆLLINGER OG OPLÆSNING

Tips til dialogisk læsning (side 23)

Skrevet med inspiration fra Sprogpakken.dk

EMNE 6: SKOLEFORBEREDENDE AKTIVITETER

Konfliktløsning (side 33)

Skrevet med inspiration fra dcum.dk

Dette er en af tre mapper til dagtilbud, dagpleje mv., der arbejder med tosprogede børns sproglige udvikling og forældresamarbejde.

Serien af mapper består af:

- **Sprogstimulering i dagtilbud**
Mødeguide og dialogværktøjer til sprogstimulering af tosprogede børn i dagtilbud
- **Sprogstimulering og forældresamarbejde**
Mødeguide og værktøjer til samarbejde med og inddragelse af forældre til tosprogede børn i dagtilbud
- **Sprogstimulering i hjemmet**
Inspirationskatalog med idéer og værktøjer til forældre til tosprogede børn i dagtilbud

Mapperne er udviklet som en del af projektet 'Sprog er en gave – samarbejde med tosprogede forældre til børn i dagtilbud'. Målgruppen er tosprogede børn i alderen 3 år til skolestart. Mappen er udviklet i 2013 af Mette Wybrandt (Amondo) i samarbejde med tosprogskonsulent Beata Engels Andersson. Desuden har pædagoger og ledere fra dagtilbud i Lyngby-Taarbæk Kommune samt forældre til tosprogede børn været inddraget i udviklingen.

Projektet har modtaget økonomisk støtte fra Social-, Børne- og Integrationsministeriet.

Mapperne kan downloades fra Social-, Børne- og Integrationsministeriets hjemmeside: www.sm.dk

